

9. Postavenie a úloha bánk v ekonomike

- banky sú jedným zo subjektov finančného trhu, teda miesta, kde sa stretávajú dopyt a ponuka po voľných finančných prostriedkoch, či už v peňažnej, alebo nepeňažnej podobe. V bankách sa ukladajú peniaze na účty, z ktorých sa potom následne môžu robiť prevody (čo uľahčuje finančný styk- je to bezpečnejšie ako hotovostný finančný styk. Banky ďalej môžu poskytovať úvery fyzickým i právnickým osobám. Štát prostredníctvom komerčných bánk, môže tiež regulovať obeh peňazí v krajine- prostredníctvom diskontnej sadzby a minimálnych bankových rezerv.

- **banková sústava:** v SR je banková sústava dvojstupňová: 1. NBS- národná banka Slovenska (centrálne, emisná, banka bánk).
2. obchodné (komerčné) banky- VUB, Tatra, Sl.sporiteľňa, Dexia, OTP, ČSOB.

- **NBS:** má sídlo v Bratislave, je bankou štátu. Je akciovou spoločnosťou, ale na rozdiel od obchodných bánk NIE JE KOMERČNÁ (jej hlavným cieľom nie je dosahovanie zisku).

HLAVNOU ÚLOHOU je udržanie stability ceny. Na splnenie svojho hlavného cieľa využíva NBS nástroje menovej politiky štátu- teda diskontnú (úrokovú) sadzbu a minimálne bankové rezervy.

- orgány NBS: 1. banková rada- najvyšší riadiaci orgán

2. direktórium- výkonný orgán

3. guvernér- zastupuje NBS navonok, zúčastňuje sa zasadani vlády- Ivan Šramko

- NBS a vláda: - pri rešpektovaní svojho hlavného cieľa podporuje hospodársku politiku štátu- vlády.

- plnenie úloh zabezpečuje nezávisle od pokynov štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy, iných orgánov verejnej správy a od ďalších právnických a fyzických osôb.

- obchody s bankami: - NBS vedie účty bánk a prijíma ich vklady.

- NBS predáva bankám alebo nakupuje od nich vybrané cenné papiere (napr. štátne dlhopisy so štátnou zárukou).

- NBS poskytuje bankám úver na dobu maximálne 6 mesiacov, zabezpečený cennými papiermi a tiež môže takéto úver prijať.

- NBS môže vo výnimočných prípadoch v záujme zachovania likvidity poskytnúť bankám aj krátkodobý úver, maximálne na dobu 3 mesiacov.

- NBS môže poskytnúť úver Fondu ochrany vkladov.

- obchody so SR: - NBS vedie príjmové a výdavkové účty štátneho rozpočtu, účty štátnych finančných aktív a pasív, účty štátnych fondov, účty štátnych rozpočtových organizácií, účty ďalších subjektov, ktoré hospodária s prostriedkami poskytnutými zo štátneho rozpočtu.

- NBS dáva do predaja štátne dlhopisy, prípadne vykonáva ďalšie činnosti a nimi spojené (správu, výplatu úrokov, splácanie a prevod atď.).

- iné obchody NBS: - na usmernenie peňažného trhu môže NBS vydávať krátkodobé cenné papiere so splatnosťou do 1 roka a verejne obchodovateľné cenné papiere a obchodovať s nimi.

- NBS môže viesť svojim klientom termínované vklady.

- ďalšie úlohy NBS: - vydáva bankovky a mince

- vykonáva dohľad nad fungovaním bankového systému- riadi a usmerňuje činnosť všetkých komerčných bánk; v prípade, že niektorá banka nedodríava stanovené pravidlá, má právo uvaliť na banku na určité obdobie tzv. NÚTENÚ SPRÁVU a ak ani v tomto prípade nedôjde k náprave, má právo odobrať banke licenciu (v minulosti Agrobanka, Slovenská kreditná banka, Devín banka).

- zastupuje SR v menovej oblasti

- riadi devízové hospodárstvo štátu: - vyhlasuje konkurz slovenskej koruny k cudzím menám

- má v úschove a spravuje menové rezervy v zlate a v devízových hodnotách a disponuje nimi

- obchoduje so zlatom a ostatnými devízovými hodnotami a určuje podmienky obchodovania

- vydáva cenné papiere znejúce na cudziu menu

- koordinuje a usmerňuje platobný styk so zahraničím

- môže viesť účty svojim klientom v cudzej mene

- hospodárenie NBS- hospodári podľa rozpočtu, ktorý schvaľuje banková rada. Výsledkom jej hospodárenia môže byť zisk alebo strata.

- zisk: vytvorený zisk- plynie na prídely do rezervného fondu, alebo do ďalších fondov vytváraných zo zisku; zostávajúci zisk- odvod do štátneho rozpočtu.

- strata: uhrádza sa z rezervného fondu alebo iných fondov. Neuhradená strata sa prevedie do nasledujúceho účtovného obdobia.

- **komerčné banky:** právnická osoba, založená ako akciová spoločnosť. O udelení bankového povolenia rozhoduje NBS, v niektorých prípadoch po dohode s Ministerstvom financií SR. Základné imanie: minimálne 500 miliónov Sk len v peňažnej forme.

- komerčné banky vykonávajú aktívne a pasívne bankové operácie:

A. aktívne bankové operácie: - banka z týchto operácií získava financie (v podobe úrokov)- je to napr. poskytovanie úverov, z ktorých platia zákazníci bankám úroky.

- ÚVER: na úver nie je právny nárok; banky pri poskytovaní úverov hodnotia: právne predpoklady (obchodný register), hospodárske predpoklady (ekonomická stránka činnosti), iné (banka si ich sama stanovuje).

Úverový register- dohodli sa na ňom všetky banky; zaregistrovaní sú všetci, ktorí majú úver + údaje ako ho splácajú. Čierna listina neplatičov.

- vlastností úveru: 1. zmluvnosť- úver je poskytnutý len na základe úverovej zmluvy (ktorá obsahuje: banka, žiadateľ, suma, úroková sadzba, na ako dlho- viazanosť, spôsob splácania, sankcie pri nedodržaní...).

2. termínovanosť: - krátkodobý (1 rok)- banky ich poskytujú rady, pretože majú vyššiu úrokovú sadzbu; klienti bánk ich považujú za výhodné vzhľadom na pružnosť čerpania peňazí (dohodne sa úverový limit a nemusí sa zakaždým podpisovať úverová zmluva. Kontokorentný, revolvingový, lombardný, eskontný
- dlhodobý (viac ako 1 rok)- hypotekárny, spotrebný
3. účelovosť- pre firmy- môžu sa použiť na to, čo je v zmluve (nižší úrok); obyvateľstvo- spotrebný úver- ľubovoľné použitie.
4. úročiteľnosť- musíme vrátiť peniaze, ktoré sme si požičali + peniaze navyše (istina + úrok)
5. zabezpečenie.

- druhy úverov: - kontokorentný- čerpanie financií do mínusu (debet na účte)- pravidelne sa musí dostávať stav účtu do plusových hodnôt.
- revolvingový- čerpanie financií do mínusu- pravidelne musí byť zaznamenaný aspoň nejaký príjem na účet.
- lombardný- zaručený zásobami (tovar, elektronika, šperky)
- hypotekárny- zaručený nehnuteľnosťou
- eskontný- zaručený zmenkami (CP)
- spotrebný- nič ako zábezpeka; výhoda: dá sa rýchlo vybaviť, použiť na čokoľvek; nevýhoda: vyšší úrok.

B. pasívne bankové operácie: banka za ne platí úrok (vedenie účtov, podielové fondy, vkladné knižky); ide o činnosti pri ktorých banka sústreďuje cudzie finančné zdroje, ktoré následne využíva pre svoje komerčné aktivity. Banky v nich vystupuje ako dlžník a za získané cudzie finančné zdroje platí úrok.

- VKLADY: - vklady na požiadanie, úsporné vklady, termínované vklady, „predaj“ CP.

- vklady na požiadanie: peniaze na akomkoľvek účte (podnikateľské účty- najdôležitejšie, účty obyvateľov, účty miestnej samosprávy, účty iných bánk). Vklady na požiadanie predstavujú pre banky najmenej stabilný cudzí zdroj kapitálu, pretože je možné z nich kedykoľvek finančné prostriedky čerpať- sú úročené nízkou úrokovou sadzbou.

- podnikatelia dnes môžu mať účet vo viacerých bankách naraz (99% účtov má úverový limit)

- účty obyvateľov- ich počet v minulosti veľmi narástol (predtým výplata na ruku, potom možnosť posilať peniaze z účtu a účet).

- ÚSPORNÉ VKLADY: - ide o sústreďovanie peňažných prostriedkov, ktoré nemožno používať v platobnom styku:

- úspory na vkladných knižkách

- vklady na účtoch stavebného sporenia

- vklady na účtoch poisťovného sporenia

- TERMÍNOVANÉ VKLADY: - predstavujú dlhodobovo viazané vklady; klient sa v nich dobrovoľne zaväzuje nedisponovať s vkladom určitý čas. Predstavujú pre banku pomerne stabilný peňažný zdroj a zo všetkých vkladov majú najväčšiu úrokovú mieru. Pri týchto vkladoch môže byť určené: 1. ukončenie termínu splatnosti

2. výpovedná lehota

- PREDAJ CENNÝCH PAPIEROV: - banka získava cudzie zdroje predajom vkladných listov a bankových obligácií. Dlhodobé CP- dlhopis- ich emitentom sú samotné banky a ten, kto ich vlastní má právo na výhody z predaja k určitému dňu splatnosti.

- ÚVERY: - komerčné banky si požičiavajú peniaze medzi sebou a od NBS.

- **platobný styk:** - hotovostný, bezhotovostný, kombinovaný.

- hotovostný: bankovky, mince – domáci; valuty- zahraničné peniaze v istej podobe.

najjednoduchšia forma platobného styku. Funguje na princípe, že platiteľ odovzdáva príjemcovi platby, bankovky a mince. Nevýhodou je nebezpečenstvo krádeže, ručné prepočítavanie bankoviek a mincí, zabezpečenie ochrany transportu peňazí. V súčasnosti sa táto forma využíva málo. Najčastejšie sa využíva ako:

- a) priame platenie v hotovosti- v maloobchode, veľkoobchode, typu cash and carry (zaplať a odnes), v doprave, za kultúrne podujatia. Doklady používané pri hotovostnom platobnom styku sú: páska z registračnej pokladne, PPD, VPD.
- b) prostredníctvom pošty- pomocou poštového poukazu, ktorý slúži na zasielanie peňazí- platiteľ zadá adresu príjemcu; poštovná dobieška- príde balík, no nedostane ho skôr kým ho nezaplatí.

- bezhotovostný: je oproti hotovostnému rýchlejší a bezpečnejší. Nie sú pri ňom potrebné žiadne peniaze v hotovosti, ale len tzv.

depozitné (elektronické peniaze). Bezhotovostný platobný styk predstavuje platobné operácie pri ktorých sa presun peňazí realizuje prostredníctvom: a, účtovných peňazí- prevod medzi účtami klientov; realizuje sa prostredníctvom príkazu na úhradu, resp. príkazu na inkaso. b, náhradných peňazí- platobné karty, zmenky, šeky (devízy- šek- nehotovostné peniaze v cudzej mene).

- **elektronické bankovníctvo:** - globálne rozšírenie domácich počítačov, internetu a mobilných telefónov zasiahlo aj oblasť bankovníctva- manažéri nemusia dochádzať do pobočiek bánk, podnikatelia môžu kontrolovať priebeh platenia svojich platieb na displeji mobilného telefónu, a to všetko 24 hodín denne, aj mimo otváracích hodín banky.

- nové trendy v bankovníctve: platobné karty, home banking, internet banking, mobil banking, virtuálna banka.

- **platobné karty:** moderný prostriedok na uskutočňovanie bezhotovostného platobného styku. Výhody: medzinárodná akceptovateľnosť; bezpečnosť; psychologický efekt- „kúpa za platbu v budúcnosti“; image firmy.

VISA, MASTER CARD- EUROCARD, AMERICAN EXPRES, DINERS CLUB, JCB- spoločnosti, ktoré vydávajú platobné karty.

- delenie platobných kariet podľa možnosti čerpania finančných prostriedkov z účtu:

✱ kreditné karty- čerpanie z bankového účtu finančné prostriedky aj debet určený bankou.

✱ debetné karty- čerpanie len do výšky minimálneho zostatku na bankovom účte.

✱ karty charge- iba vybraným klientom- nie je potrebné založiť si bankový účet- zúčtovanie raz za určité obdobie.

- delenie podľa možnosti použitia platobnej karty:

❖ ATM karta- výber v hotovosti z bankomatu; platba za tovar alebo služby v sieti obchodov označených ochrannou známkou príslušnej kartovej asociácie.

❖ štandardná platobná karta- použiteľná v obchodnej sieti označenej ochrannou známkou príslušnej spoločnosti.

- delenie podľa používania: domáce, medzinárodné
- delenie podľa vlastníka: osobné, služobné
- podľa marketingového významu:
  - ATM only, elektronické, štandardné
  - strieborné a zlaté karty- bonitným klientom, nadštandardné služby
  - Affinity a co-branded karty- spojenie značiek na sledovanie určitých cieľov (spojenie banky a charitatívnej organizácie)
- aby zariadenie mohlo využívať platenie cez platobné karty, musí splniť základné podmienky:
  - vlastniť telefónnu linku
  - zaviazat' sa dodržiavať podmienky stanovené zmluvou s bankou
  - používať technické vybavenie, ktoré firma dostane od banky.
- **home banking:** dnes je už pomaly na ústupe- je to prvý spôsob elektronického bankovníctve z pohľadia domova, ktorý existoval. Požívateľ home bankingu musel mať doma pri počítači pripojený modem na používanie týchto služieb.
- **internet banking:** najviac bankových služieb možno poskytovať prostredníctvom internetu; ide o väčšinu operácií, ktoré sa obyčajne vykonávajú pri bankovej priehradke. „väčšinu“ pretože jediné čo sa nedá cez internet ú mobil banking je výber alebo vklad peňazí-hotovosti. Súčasťou internet bankingu je zasielanie výpisov z účtu na e-mail. Internet banking ďalej umožňuje platby vo vybraných slovenských internetových obchodoch; klient pri komunikácii s bankou využíva viacero bezpečnostných opatrení:
  - identifikačné číslo (väčšinou rodné číslo)
  - pin kód
  - heslo
  - grid karta
- **mobil banking:** bezplatná telefónna linka; výhoda: kedykoľvek, kdekoľvek (mobilný telefón má teraz už každý).
- **virtuálna banka:** na SR pôsobí virtuálna banka, ktorá umožňuje platby on-line v obchodoch, vydáva platobné karty a poskytuje bežné bankové služby. Virtuálne banky vznikajú pre klasických bankách, ktoré sú už etablované (usadené) na slovenskom finančnom trhu. V minulosti boli tieto banky pre podnikateľov veľkým lákadlom, pretože bankové operácie neboli spolplatňované, čo im mohlo ušetriť dosť peňazí.

- **účtovanie na finančných účtoch:** stav a pohyb peňazí účtujeme v účtovnej triede 2 na účtoch 211- pokladnica; 213- ceniny; 221- bankové účty; 231- krátkodobé bankové úvery; 261- peniaze na ceste

- **účet 211- pokladnica:** účtujeme peniaze v hotovosti, prijaté šeky, rôzne poukážky, peniaze vo výplatných vreckách a na analytickom účte – peniaze v cudzej mene. Na účte pokladnica sa môže účtovať len na základe pokladničných dokladov. Všetky príjmy zaznamenáme na základe príjmového pokladničného dokladu PPD, všetky výdavky na základe výdavkového pokladničného dokladu VPD. O peniaze v pokladnici sa stará pokladník, ktorý má za ne hmotnú zodpovednosť. Musí dbať na to, aby sa každý pohyb peňazí zaevidoval v pokladničnej knihe.

Pokladničná kniha plní funkciu čiastkového denníka; v nej pokladník denne zaznamenáva všetky príjmy a výdavky. Na konci mesiaca pokladničnú knihu uzavrie, vypočíta konečný zostatok a porovná ho so stavom na účte.

Podľa zákona o účtovníctve sa musí v pokladnici vykonať inventarizácia 4 krát ročne. Inventarizácia má mať tieto etapy:

1. fyzická inventúra. spisujú sa bankovky a mince nájdené v pokladnici- POKLADNIČNÉ SKONTRO
2. kontrola pokladničných dokladom a zápisov v pokladničnej knihe
3. porovnávanie zisteného skutočného stavu so stavom účtovným, ktorý je v pokladničnej knihe a na účte 211
4. vyčíslenie výsledku inventarizácie:
  - a. $SS = ÚS$ - v poriadku
  - b. $SS < ÚS$ - schodok, uhradí pokladník
  - c. $SS > ÚS$ - prebytok, mimoriadny výnos

- **účet 213- ceniny:** poštovné známky, alebo koly v zásobe; telefónne a ostatné karty, ak majú hodnotu, z ktorej sa bude čerpať po ich vydaní do používania; zakúpené stravné lístky do prevádzkarní verejného stravovania a pod. Interný doklad- ID

- **účet 221- bankové účty:** slúži na evidenciu stavu a pohybu peňazí na bankovom účte. Na účte 221 môžeme účtovať len na základe výpisu z bankového účtu VBÚ. k účtu 221 sa môže viesť analytická evidencia, a to v prípade, že má účtovná jednotka účty vo viacerých bankách.

- **účet 231- krátkodobé bankové úvery:** úvery: krátkodobé- do 1 roka- 231; dlhodobé- viac ako 1 rok- 461. Na tomto účte môžeme účtovať len na základe výpisu z krátkodobého bankového úveru (VKBÚ).

- **účet 261- peniaze na ceste:** tento účet je tzv. prekleňovací účet; používa sa na vykrytie časového nesúladu medzi uskutočnením účtovného prípadu a obdržaním dokladu, ktorý by poukazoval, že účtovný prípad skutočne nastal (vložené peniaze na BÚ, ale ešte neprišiel doklad- VBÚ- zapisujeme zatiaľ na účet 261).

MD 211 D		MD 213 D		MD 221 D		MD 231 D		MD 261 D	
ZS		ZS		ZS		ZS		ZS	
+	-	+	-	+	-	-	+	+	-
	KS		KS		KS	KS			KS
účet aktív		účet aktív		účet aktív		účet PASÍV		účet aktív	
VPD	- / 211	ID spotreba	- / 213	VBÚ výber	- / 221	VBÚ poskytnutý úver	221/ 261	VPD odvod na BÚ	261/211
PPD	211 / -	ID nákup	213/ -	VBÚ vklad	221/ -	VKBÚ –II-	261/231	VBÚ príjem	221/261
						VBÚ splátka úveru	261/221		
						VKBÚ –II-	231/261		